

ДВНАДЕСЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ
"БЕЗОПАСНА ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА"

17-18 септември, 2026

Гранд хотел Пловдив, гр. Пловдив

КОЙ ПЛАЩА ЗА ПТП В БЪЛГАРИЯ?

РЕАЛНИ РАЗХОДИ, СКРИТИ СУБСИДИИ И ТРАНСПОРТНА БЕДНОСТ

Проф. д-р Христина Николова,
Ръководител катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“,
УНСС

Сметката за 2025 г.

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ

ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

1,92 млрд. €

външни разходи за българското общество, причинени от ПТП

5,3 млн. €

всеки ден

≈ 1,7%

от БВП на страната

24,2 млрд. €

за периода 2012–2025 г.

Кой плати тази сметка?

ДВАНАДЕСЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Три въпроса

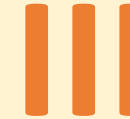
Колко струва?

Актуализирана оценка
на външните разходи
от ПТП в България,
2012–2025 г.

Кой плаща?

Семействата,
бюджетът,
здравеопазването – и
скритата субсидия в
пътните такси

Кой трябва да плаща?

Принципът
„потребителят плаща“
и капанът на
транспортната бедност

Външни разходи от ПТП

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ

ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

Свързани с наранявания и загуба на човешки живот:

- Медицински разходи:
- Загуби на продукция за обществото (загуба на производствен капацитет)
- Разходи за загуба на човешкия живот и за семействата на загиналите и пострадалите при ПТП
- Други разходи

Материални разходи:

- Увреждане на имущество
- Административни разходи
- Други разходи

Външни разходи, свързани с наранявания и загуба на човешки живот:

Медицински разходи:

- За спешна помощ и транспортиране на пострадалите до болнични заведения
- За първа помощ и лечение в спешни отделения
- За болнично лечение и престой
- За амбулаторни процедури и лечение
- За рехабилитация, физиотерапия, лечение от ОПЛ и др. процедури
- За помощни средства (инвалидни колички, патерици и др.)

Загуби на продукция за обществото (загуба на производствен капацитет)

- Загуба на пазарна продукция
- Загуба на непазарни дейности – невъзможност за домакинска работа, отглеждане на деца, доброволчески дейности и др.
- Фрикционни разходи – за наемане и обучение на заместници на пострадалите лица.

Разходи за загуба на човешкия живот и за семействата на загиналите и пострадалите при ПТП

- Загуба на качество на живот при тежки наранявания при ПТП – стойност на човешкия живот.

Други разходи

- Разходи за роднините на пострадалите

Материални разходи

За обезщетения за увреждане на имущество

- За ремонт и закупуване на МПС
- За ремонт на увредени пътища и пътни съоръжения
- За обезщетяване на собственици на увредени товари
- За обезщетяване на частни собственици на увредено имущество (сгради, машини и др.)

Административни разходи

- Разходи за дейности на пътната полиция (разходи за заплати на персонала, разходи за техника и лабораторни анализи)
- Разходи за дейности по пожарна безопасност и оказване на помощ при ПТП
- Разходи за застрахователни обезщетения
- Правно-административни разходи – за съдебни дела, адвокатски хонорари, арести и престои в затвора

Други разходи

- За загуби на време при задръствания поради ПТП
- За заместване на увредени превозни средства (наем на автомобили и др.)
- Пътни разходи за посещения на роднини в болница при пострадалите лица
- За адаптиране на дома и/или смяна на дома поради специфични нужди на пострадалите лица.

Кои разходи, свързани с ПТП са външни и остават за сметка на обществото?

50 % от медицинските разходи

55 % от загубите на производствена продуктивност

100 % от загубите на човешки живот за семейството и близките

30 % от административните разходи – за полиция, противопожарна защита, застраховки, правно-административни разходи

Материалните разходи се приемат за покрити от застраховки ГО и Каско;

Други – отнасят се към друга категория външни разходи (предизвикани задръствания) и се оценяват отделно

Какви са външните разходи и загубите за
обществото вследствие от едно ПТП (2025 г.)?

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ
ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

Видове ПТП	Разходи за загуба на човешки живот	Загуби на продукция	Медицински разходи, €	Административни разходи, €	Общи външни разходи за едно ПТП, €
Фатални ПТП	2 244 016	248 794	1 874	1 314	2 495 999
Тежки ПТП	326 414	16 562	5 770	904	349 651
Леки ПТП	25 109	1014	497	388	27 008

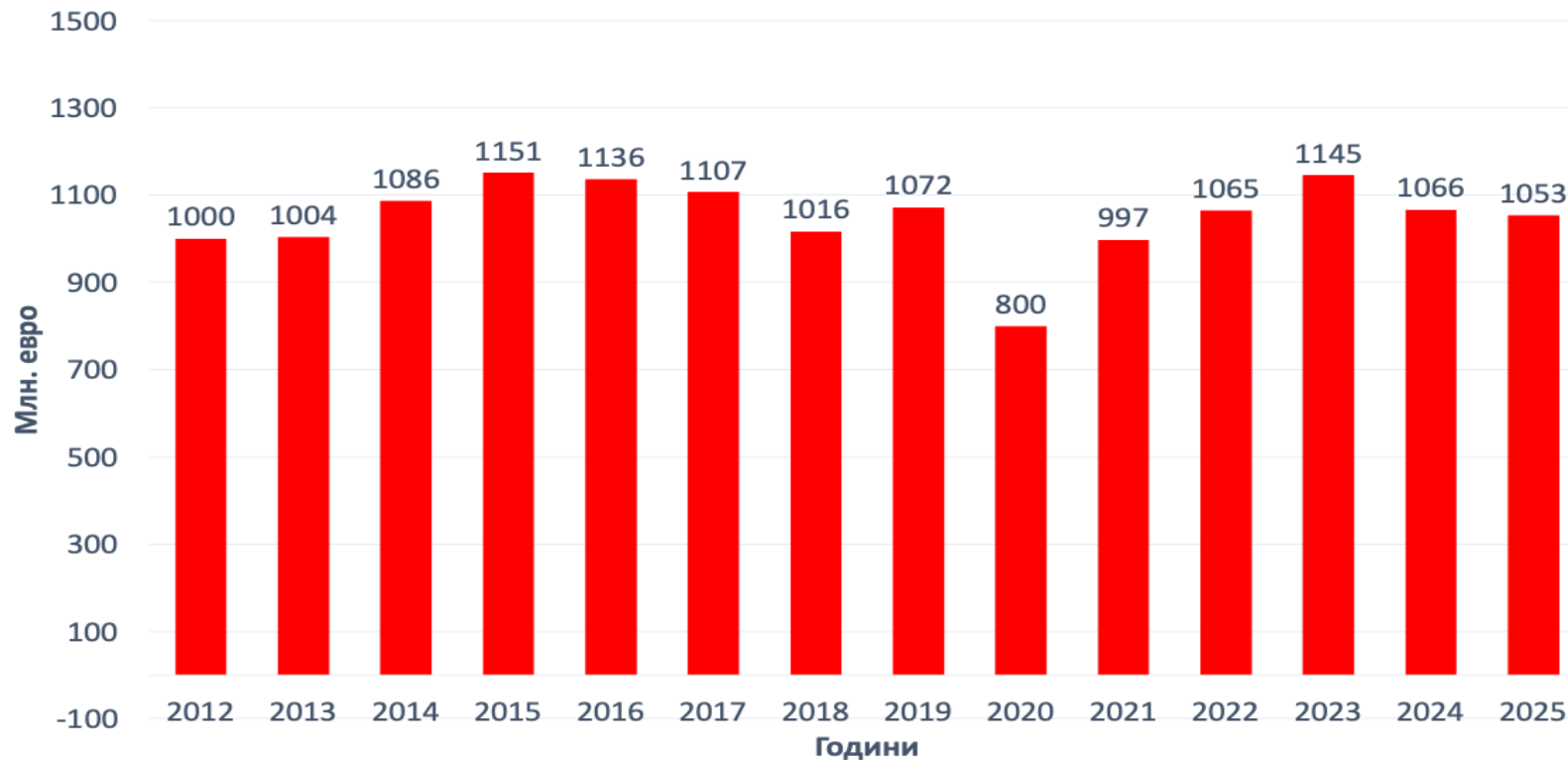
Едно фатално ПТП $\approx$ 2,5 млн. € загуба за обществото – колкото **38 700 годишни винетки**

ДВАНАДЕСЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ

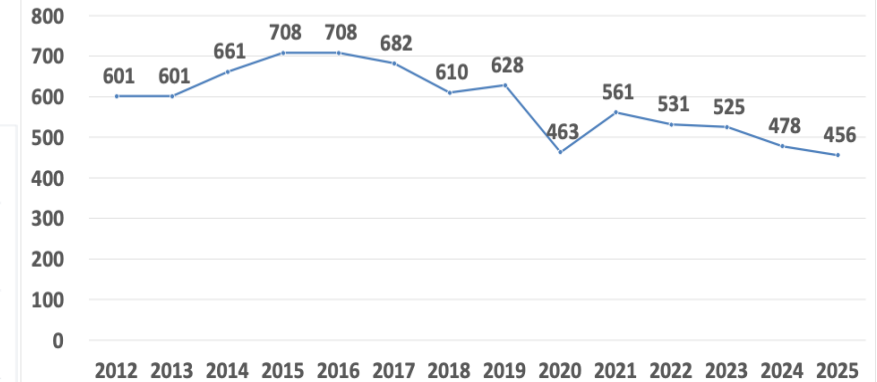

Какви са общите разходи (загуби) за
обществото вследствие от фатални ПТП в
страната?

Външни разходи от ПТП със загинали хора

Брой загинали при ПТП

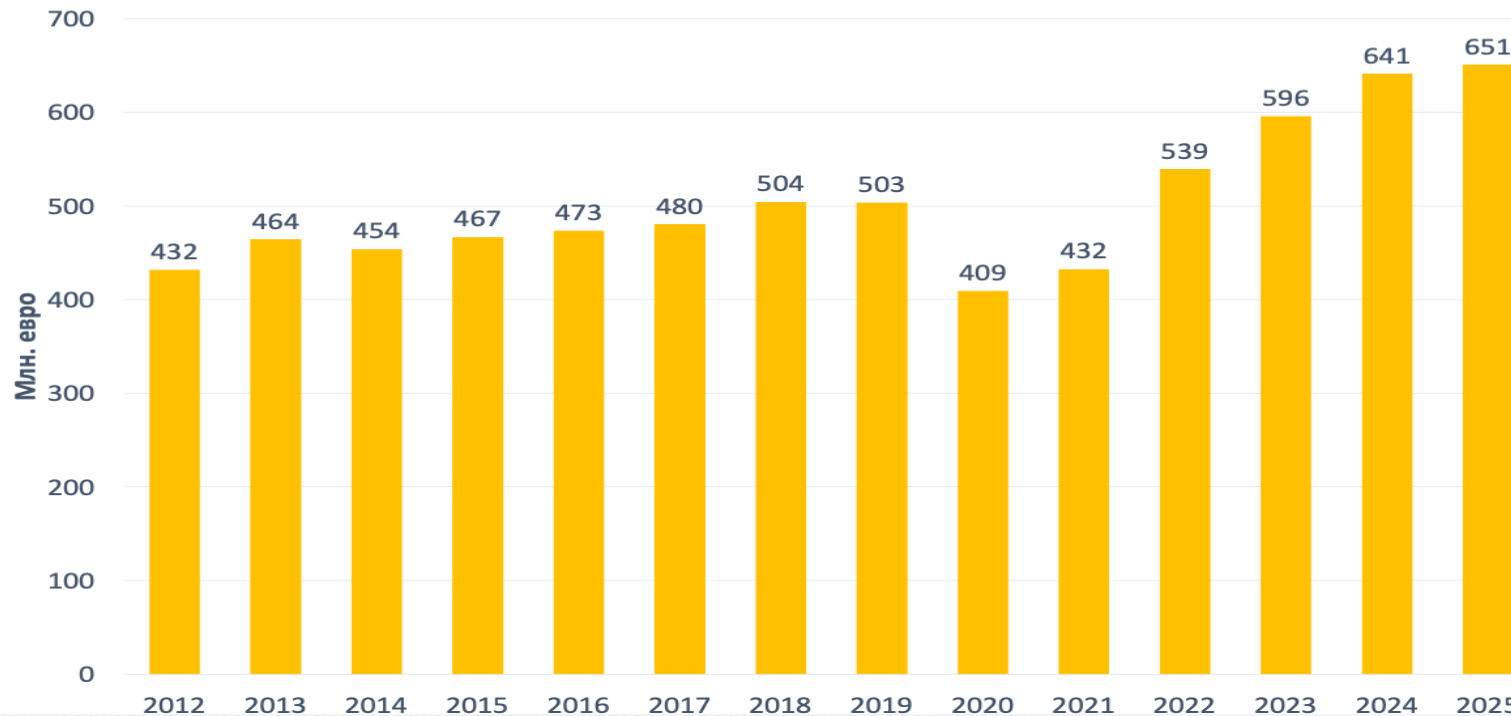

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ
ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

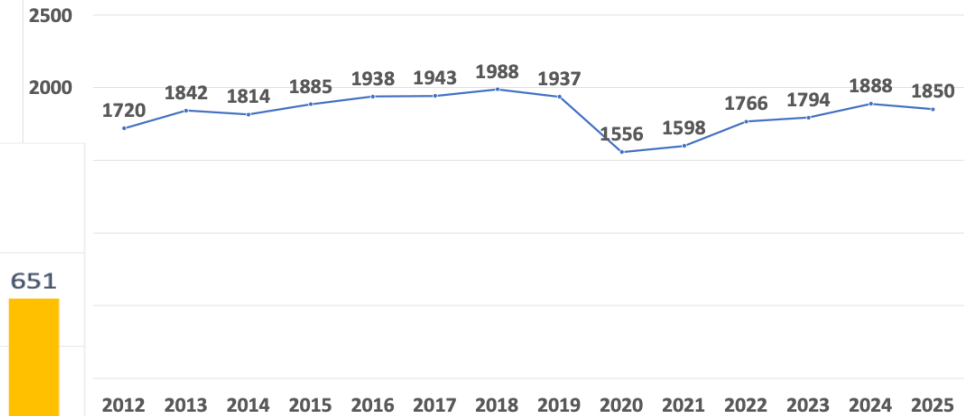

Какви са общите разходи (загуби) за обществото вследствие от тежки наранявания при ПТП в страната?

Външни разходи за тежко ранени при ПТП

Брой тежко ранени при ПТП

ДВАНАДЕСЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ

ДЕВЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ: БЕЗОПАСНА ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА

Какви са общите разходи (загуби) за
обществото вследствие от леки
наранявания при ПТП в страната?

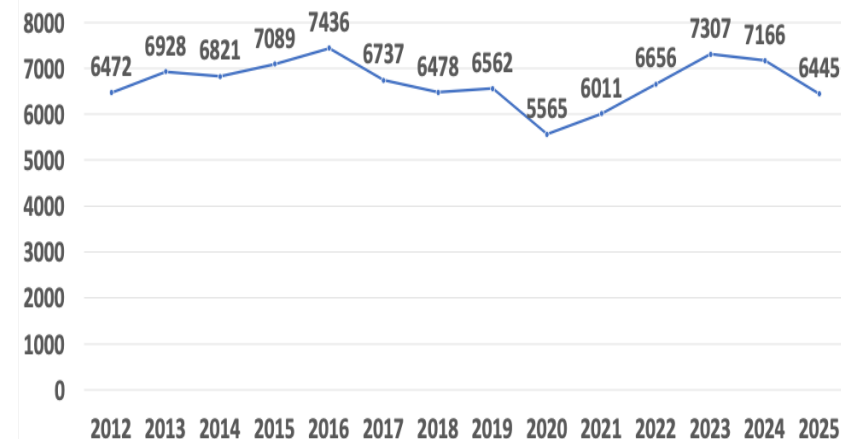
БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ
ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

Външни разходи за леко ранени при ПТП

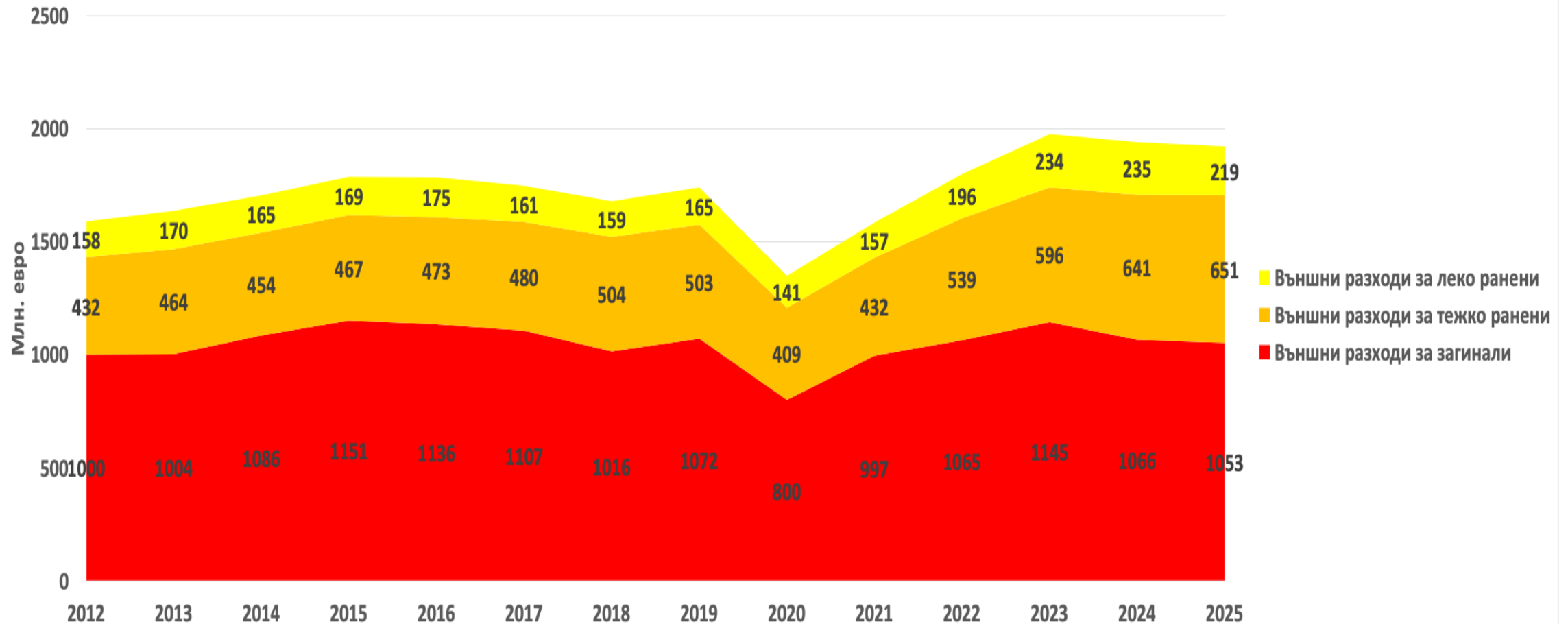
Брой леко ранени при ПТП

ДВАНАДЕСЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Годишни външни разходи по видове ПТП

Три парадокса в данните

-24% загинали
+5% разходи

**По-малко жертви –
същата сметка**

2012 → 2025 г.: загиналите намаляват от 601 на 456, а разходите растат от 1 000 на 1 053 млн. €.

+8% ранени
+51% разходи

**Тихата криза на
тежко ранените**

Тежко ранените: 1 720 → 1 850; разходите: 432 → 651 млн. €. Трайните увреждания са най-бързо растящата част от сметката.

71 срещу 43

**Първи в ЕС по
смъртност**

Загинали на 1 млн. жители през 2025 г.: България – 71, средно за ЕС – 43 (ЕК, предварителни данни).

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ
ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

Кой плаща?

Сметката не изчезва – тя се прехвърля

ДВАНАДЕСЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ

91% от сметката не се плаща с пари

Кой носи тежестта?

Семействата и пострадалите

загубен близък, болка, трайни увреждания

Работодателите и икономиката

загубена продукция, заместване на работници

Здравната система и бюджетът

спешна помощ, лечение, рехабилитация

Държавата

Пътна полиция, пожарна безопасност, съдебна система

Структурата е изчислена по разходите за едно ПТП (2025 г.) и броя на загиналите, тежко и леко ранените.

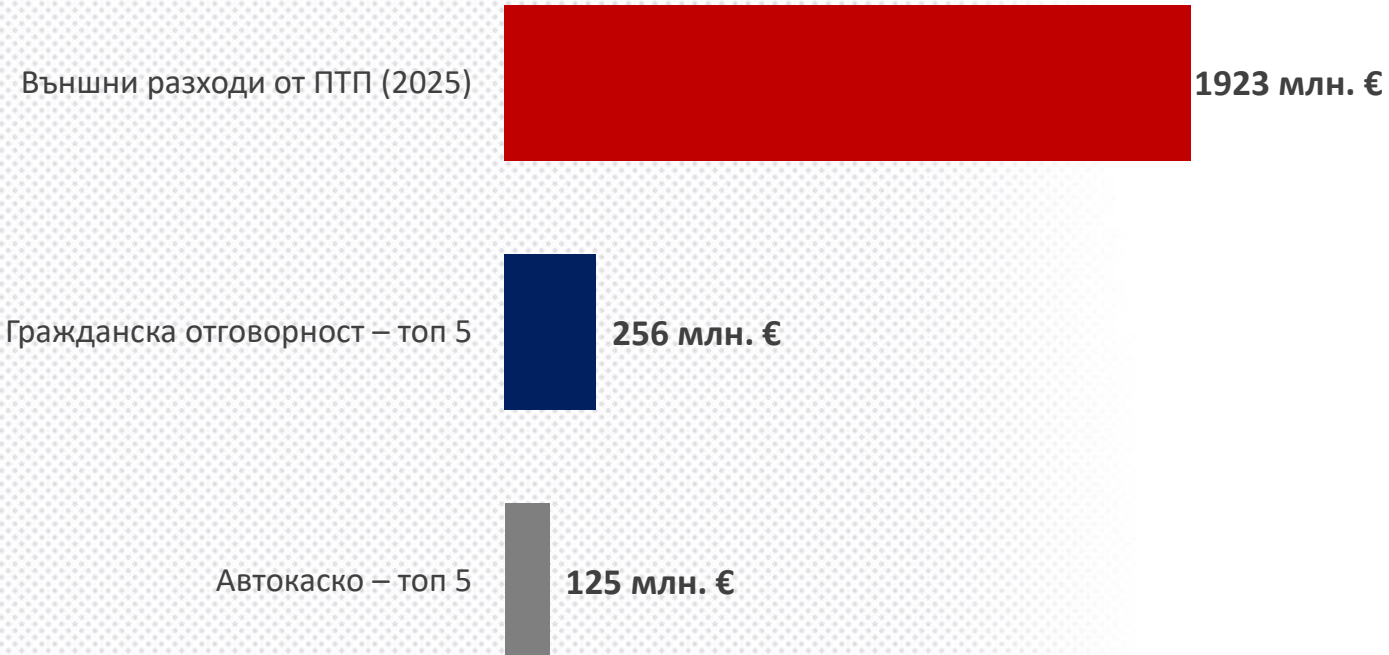

Изплатени обезщетения за автомобилно застраховане (в млн. евро)

Застрахователно дружество	 Гражданска отговорност	 Автокаско	 Общо платени претенции
ЗК Лев Инс	около 75.93 млн. €	около 15.95 млн. €	около 91.88 млн. €
ЗД Евроинс	около 64.58 млн. €	около 12.53 млн. €	около 77.10 млн. €
Булстрад Виена Иншурънс Груп	около 48.47 млн. €	около 34.87 млн. €	около 83.34 млн. €
ДЗИ - Общо застраховане	около 39.93 млн. €	около 30.37 млн. €	около 70.30 млн. €
ЗАД Армеец	около 26.79 млн. €	около 31.75 млн. €	около 58.54 млн. €
ОБЩО (за ТОП 5)	около 255.70 млн. €	около 125.47 млн. €	около 381.17 млн. €

Застраховката покрива малка част от сметката

< 14%

от външните разходи – дори ако всички обезщетения по „Гражданска отговорност“ се приемат за покрити външни разходи

Обезщетенията включват и имуществени щети, които не са част от оценката на външните разходи – сравнението е ориентировъчно.

Средни външни разходи за пътна безопасност за движение на едно превозно средство по РПМ

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ

ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

ДВАНАДЕСЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ

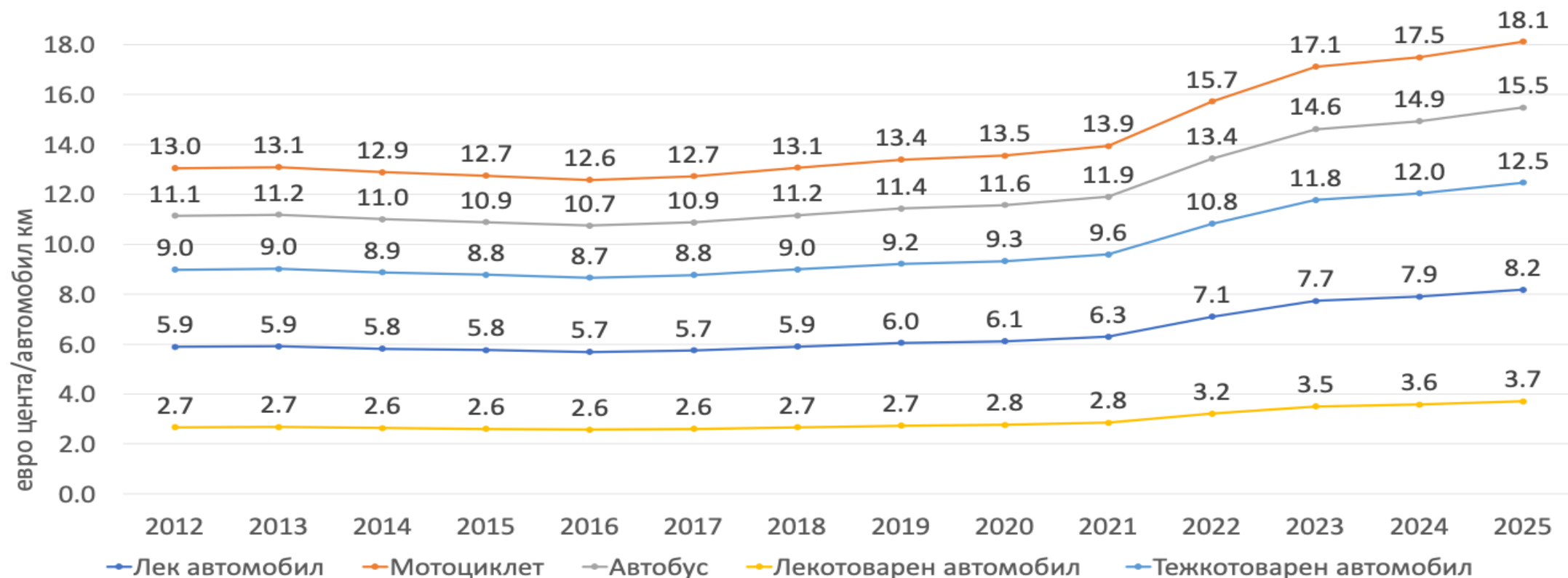
Пределни външни разходи за движение на едно превозно средство по степен на риск

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ
ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

Външни разходи по вид на транспортните средства, движещи се по РПМ оценени по степен на риск

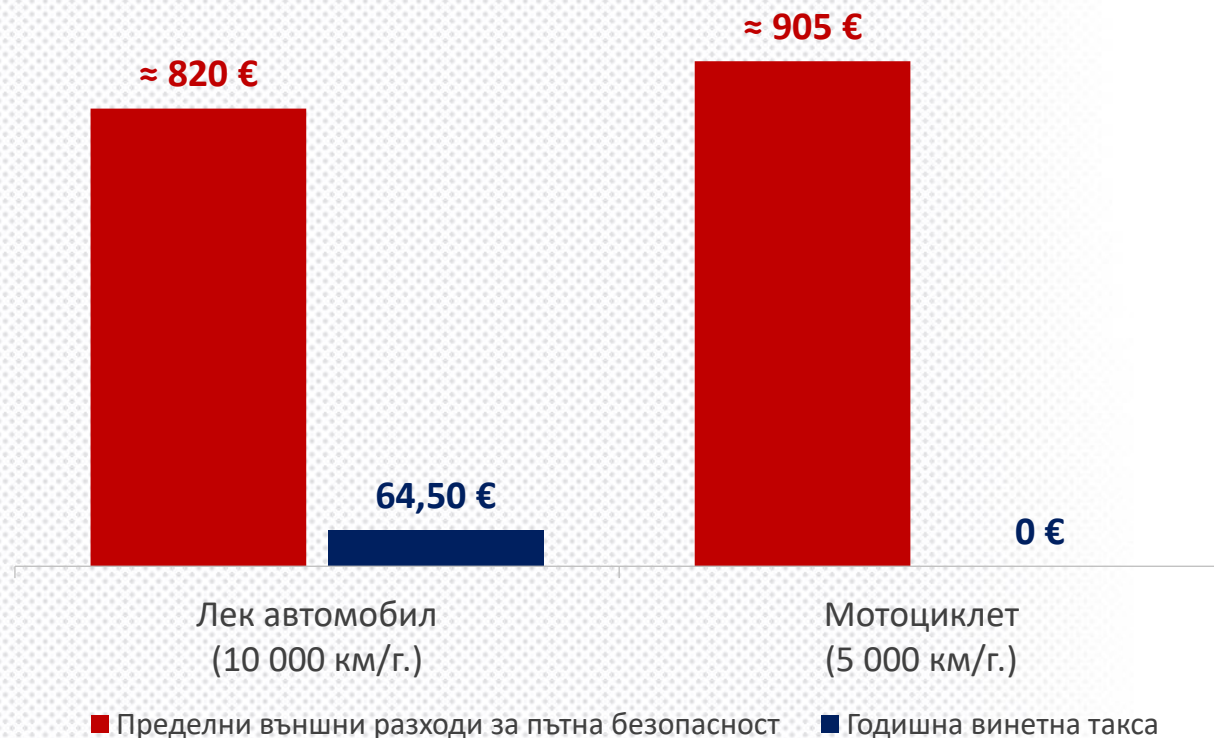

Скритата субсидия: винетката срещу риска

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ

ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

Пробегът е илюстративно допускане. Пределни външни разходи за 2025 г. по степен на риск: лек автомобил 8,2; мотоциклет 18,1 евроцента/км.

8%

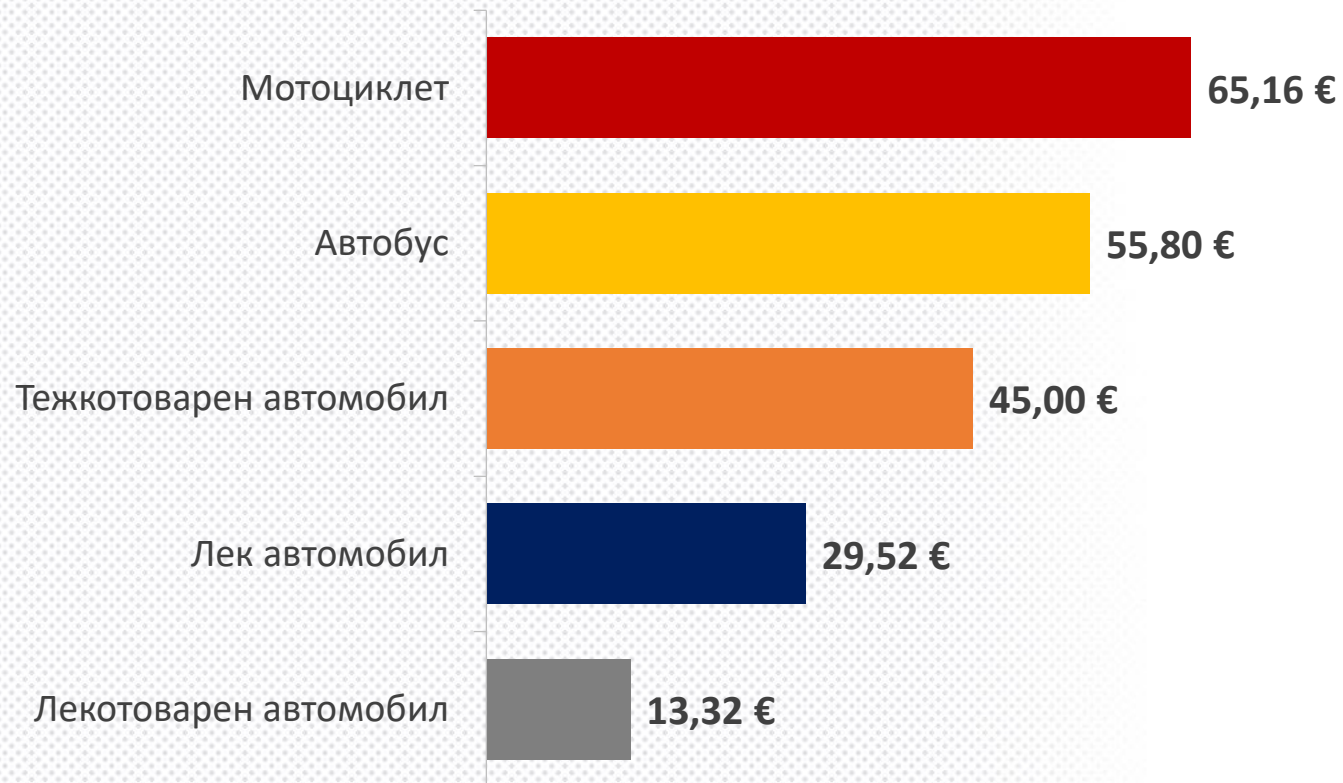
от пределния разход покрива годишната винетка за лек автомобил (64,50 € от 1.08.2026 г.)

0%

покрива мотоциклетът – категорията с най-висок пределен разход (18,1 евроцента/км) не дължи винетка

Колко струва рискът по пътя София – Бургас?

29,52 € срещу 5,30 €

риск на лек автомобил за едно пътуване срещу едnodневна винетка – покритие ≈ 18%

65,16 € срещу 0 €

мотоциклетът причинява най-висок разход и не плаща винетка

360 km × пределни външни разходи за 2025 г. по степен на риск. Коефициентите са средни за РПМ – по магистрала реалният риск е по-нисък.

Защо не „просто в тол таксата“?

Какво позволява Директива (ЕС) 2022/362

Таксата за външни разходи обхваща само замърсяването на въздуха, шума и CO₂ – не и ПТП

Инфраструктурната такса може да се диференцира, за да се насърчи пътната безопасност

Самата директива признава, че времевите такси не отразяват реалните разходи от ползването на пътя

Какво означава това за България

Разходите от ПТП не могат да се добавят като самостоятелна „такса за външни разходи“

Но могат да се отразят чрез диференциране по степен на риск и таксуване според изминатото разстояние

Приходите могат да се насочат целево към безопасността на пътната мрежа

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ
ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

Кой трябва да плаща – и кой не бива да плаща повече?

Пътната безопасност и транспортната бедност

ДВАНАДЕСЕТА ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Двойната уязвимост: четири хипотези

X1 Географията на риска

Рискът е най-висок по второкласната и третокласната мрежа и в периферните общини. В ЕС 53% от загиналите са извън населените места.

X2 По-старите автомобили

Домакинствата с ниски доходи карат по-стари автомобили с по-ниска пасивна безопасност – едно и също ПТП има по-тежки последици.

X3 Без алтернатива

Пешеходци, велосипедисти и възрастни хора в населени места без обществен транспорт носят риск, който не генерират.

X4 Шокът за домакинството

За домакинство с нисък доход тежкото нараняване означава загуба на доход и разходи за грижа – пряк път към бедност.

Х5: капанът на справедливата цена

64,50 €

годишна винетка днес

≈ 0,9% от годишната минимална заплата

≈ 820 €

пълен преден разход за безопасност

≈ 11% от годишната минимална заплата

Хипотеза

Пълна интернализация без социален механизъм ще натовари най-много тези, които нямат алтернатива на автомобила – и които вече са най-изложени на риск.

„Потребителят плаща“ трябва да върви заедно с „уязвимият е защитен“.

Минимална месечна работна заплата 2026 г.: 620,20 € бруто. Преден разход: 8,2 евроцента/км × 10 000 км.

Кой трябва да плаща: пет стъпки

1

От време към риск: поетапно таксуване според изминатото разстояние и степента на риск

МРРБ, НТУ

2

Мотоциклетите в системата: такса, съответстваща на най-високия пределян разход

МРРБ, Народно събрание

3

Целеви приходи: част от пътните такси – за безопасност на второкласната и третокласната мрежа

АПИ, ДАБДП

4

Социален щит: компенсация за домакинства в транспортна бедност, координирани със Социалния климатичен фонд

МТСП, МРРБ

5

Една сметка, общи данни: единна система за разходите от ПТП

МВР, НЗОК, НОИ, КФН, ДАБДП

**Ние вече плащаме за ПТП – по 5,3 млн. €
всеки ден.**

Въпросът не е дали да плащаме,
а кой плаща – и дали е справедливо.

БЪЛГАРСКА БРАНШОВА АСОЦИАЦИЯ
ПЪТНА БЕЗОПАСНОСТ

Благодаря за вниманието!

За контакти:

hrnikolova@unwe.bg